

POSTANOWIENIE

Dnia 23 września 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

w sprawie z wniosku P. B.
przy udziale Prokuratora Regionalnego w K.
przy uczestnictwie J. B.
o ubezwłasnowolnienie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 23 września 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 24 maja 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) oddala wniosek adw. M.W. o przyznanie ze Skarbu Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawcy P. B. od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 24 maja 2019 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie

i uzasadnienie istnienia przesłanek umożliwiających realizację publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 3 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), a więc zagadnienia, które wiąże się z określonym przepisem prawnym i którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, wymaga jego precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (zob. m. in. postanowienie SN z dnia 10 maja 2001 r., sygn. akt II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11). Chodzi przy tym o zagadnienie nowe, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia SN z dnia 13 czerwca 2008 r., sygn. akt III CSK 104/08, z dnia 28 marca 2007 r., sygn.

akt II CSK 84/07, www.sn.pl). Skarżącego obciążał obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (por. postanowienia SN z dnia 8 lipca 2009 r., sygn. akt I CSK 111/09, z dnia 12 grudnia 2008 r., sygn. akt II PK 220/08, www.sn.pl).

Zdaniem skarżącego w niniejszej sprawie występują istotne zagadnienia prawne dotyczące skutków nieobecności pełnomocnika wnioskodawcy na rozprawie, na której zostały przeprowadzone kluczowe w niniejszej sprawie dowody, która to nieobecność była spowodowana nagłą chorobą pełnomocnika stwierdzoną właściwym orzeczeniem lekarskim uniemożliwiającą ustanowienie substytutu, problem ten ma w opinii skarżącego wywoływać ponadto wątpliwości w orzecznictwie. Kolejne zagadnienie dotyczy określenia znaczenia, jakie sąd orzekający w sprawie o ubezwłasnowolnienie powinien przywiązywać do opinii biegłego psychologa i psychiatry, w przypadku gdy opinie te nie odnoszą się do zdolności uczestnika do prowadzenia szczególnych, zrelatywizowanych do danego przypadku spraw uczestnika, gdy jednocześnie sąd ten pomija wnioski dowodowe w zakresie przesłuchania psychologa i psychiatry sprawujących bieżącą opiekę nad uczestnikiem. Skarżący domagał się także rozstrzygnięcia, czy instytucja ubezwłasnowolnienia może być rozpatrywana w kategorii jednego z instrumentów ochrony osób poszkodowanych przez lichwę, w przypadku gdy zaspokajanie nieistniejących wierzytelności o lichwiarskim charakterze lub pisemne potwierdzanie istnienia takich wierzytelności stanowi przejaw zdiagnozowanych wcześniej u uczestnika zaburzeń psychicznych, a ponadto wskazania szczególnego charakteru spraw uczestnika postępowania o ubezwłasnowolnienie częściowe, do których prowadzenia potrzebna jest pomoc przedstawiciela ustawowego.

Powyższe twierdzenia skarżącego stanowią uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Skarżący, poza ogólnymi twierdzeniami, jedynie w niektórych fragmentach uzasadnienia podstaw skargi kasacyjnej podnosił przy konkretnych zarzutach, że ich problematyka stanowi istotne zagadnienie prawne, czy świadczy o rozbieżnościach w orzecznictwie.

Wobec tak skonstruowanego uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania należy przypomnieć, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz z uzasadnieniem jest odrębną konstrukcyjnie i funkcjonalnie częścią skargi kasacyjnej i nie jest rzeczą Sądu Najwyższego poszukiwanie w innych częściach skargi argumentów na uzasadnienie podniesionych w nim twierdzeń (postanowienie SN z dnia 22 kwietnia 2015 r., sygn. akt IV CSK 613/14, www.sn.pl). Rolą Sądu Najwyższego nie jest domyślanie się lub poszukiwanie okoliczności, które uzasadniałyby przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (por. postanowienia SN z dnia 9 czerwca 2008 r., sygn. akt II UK 38/08 i z dnia 14 grudnia 2004 r., sygn. akt II CZ 142/04, obydwie nie publ.). Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania; oba te elementy muszą być przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, ponieważ mimo że argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (postanowienie SN z dnia 8 lipca 2014 r., sygn. akt I UK 65/14, www.sn.pl, zob. także m. in.: postanowienia SN z dnia 14 maja 2015 r., sygn. akt III PK 6/15, www.sn.pl, z dnia 13 lutego 2014 r., sygn. akt I PK 262/13, nie publ., z dnia 27 maja 2010 r., sygn. akt II UK 274/09, www.sn.pl, z dnia 13 grudnia 2007 r., sygn. akt I PK 207/07, nie publ., z dnia 12 lipca 2007 r., sygn. akt III CSK 160/07, www.sn.pl).

Niezależnie od powyższego, nawet twierdzenia zawarte w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych nie świadczą o występowaniu powołanych w skardze przesłanek przyjęcia jej do rozpoznania. Z fragmentów uzasadnienia postaw skargi kasacyjnej wynika, że skarżący nie wykazał możliwości zaistnienia odmiennej oceny sformułowanych problemów, ani rzeczywistego wystąpienia potrzeby wykładni przepisów prawa. Przedstawiona argumentacja jest jednostronna, wskazująca na jedną proponowaną możliwość rozstrzygnięcia.

Należy również zaznaczyć, w odniesieniu do polemiki z opiniami biegłych, że skarżący w sposób niedopuszczalny w postępowaniu kasacyjnym kwestionuje ustalenia faktyczne poczynione w oparciu o te opinie. Wymaga więc przypomnienia, iż ustawodawca wyraźnie uregulował w art. 398¹³ § 2 k.p.c., że w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Ponadto podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.).

W zakresie podnoszonej przez skarżącego nieważności postępowania twierdzi on, że nieważność ta sprowadza się m.in. do oddalenia wniosku o odroczenie terminu rozprawy przez Sąd pierwszej instancji. O ile przeprowadzenie rozprawy bezpośrednio poprzedzającej wydanie wyroku, mimo że pełnomocnik strony złożył uzasadniony wniosek o jej odroczenie, powoduje nieważność postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2009 r., sygn. akt I CSK 377/08, nie publ.), to jednak w niniejszej sprawie terminy rozprawy przed Sądem pierwszej instancji odbyły się jeszcze trzy, co powoduje, że skarżący miał możliwość podjęcia obrony. Skoro skarga kasacyjna przysługuje od wyroku sądu drugiej instancji, nieważność postępowania, skutkująca przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania, ma dotyczyć zatem postępowania przed sądem drugiej instancji. Argumentacja skarżącego wskazuje zaś na uchybienia sądu pierwszej instancji.

Nieważnością postępowania nie jest też dotknięte postępowanie apelacyjne. Do skarżącego wysłano z dużym wyprzedzeniem zawiadomienie o terminie rozprawy, w której mógł uczestniczyć, pomimo nieodebrania przesyłki. Wiedział jednak o terminie rozprawy apelacyjnej, skoro wniósł o jej odroczenie, uzasadniając to wyznaczeniem z półrocznym wyprzedzeniem terminu szkolenia dla aplikantów notarialnych, niedawnym powzięciem informacji o terminie rozprawy i brakiem możliwości przesunięcia terminu szkolenia. Nie wyjaśnił jednak, z jakich przyczyn nie odebrał przesyłki sądowej, ani nie wykazał, aby nie mógł skorzystać z pomocy prawnej zawodowego pełnomocnika, który mógłby stawić się na rozprawie. Należy wskazać, że obecność na rozprawie apelacyjnej nie była obowiązkowa, nie pojawiły się również nowe okoliczności, które wymagałyby podjęcia obrony przez

skarżącego i przedłużania postępowania w sprawie, której przedmiotem jest żądanie istotnego ograniczenia zdolności prawnej uczestnika postępowania. W okolicznościach sprawy nie można mówić o pozbawieniu skarżącego możliwości działania.

Wobec powyższego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

Zawarty w odpowiedzi uczestnika na skargę kasacyjną wniosek o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu podlega oddaleniu. W odpowiedzi tej wskazano na utrudniony kontakt pełnomocnika z uczestnikiem (m.in. z powodu epidemii) i związaną z tym wcześniejszą niemożność ustalenia ostatecznego stanowiska w przedmiocie złożonej skargi kasacyjnej, a także na złożone wnioski o zmianę pełnomocnika z urzędu, co miało spowodować, że nie było możliwe złożenie w terminie odpowiedzi na skargę kasacyjną. Należy jednak zauważyć, że odpis skargi kasacyjnej został doręczony pełnomocnikowi z urzędu w dniu 2 marca 2020 r., wnioski o zmianę pełnomocnika i o zwolnienie z obowiązku świadczenia pomocy prawnej z urzędu zostały oddalone postanowieniem z dnia 27 kwietnia 2020 r., a doręczone w dniu 13 maja 2020 r., odpowiedź na skargę kasacyjną została złożona w dniu 27 lipca 2020 r. Na podstawie art. 15zzs ust. 1 ustawy o zwalczaniu COVID-19 doszło do wstrzymania rozpoczęcia biegu terminów oraz zawieszenia biegu terminów procesowych od dnia 31 marca 2020 r., uchylenie tego przepisu - na podstawie art. 46 pkt 20 ustawy nowelizującej z dnia 14 maja 2020 r. - przywróciło bieg terminów uprzednio wstrzymanych lub zawieszonych, zaś zgodnie z regułą intertemporalną zawartą w art. 68 ust. 6 i 7 ustawy nowelizującej z dnia 14 maja 2012 r., terminy rozpoczęły bieg po upływie 7 dni od dnia wejścia w życie tej ustawy, a więc od niedzieli 24 maja 2020 r. Ścisłe rygory epidemii, utrudniające kontakt z klientem, ustały w maju 2020 r., więc brak jest uzasadnienia dla niemalże trzymiesięcznego opóźnienia w złożeniu odpowiedzi na skargę kasacyjną, a złożenie jej po terminie nie pozwala na uwzględnienie wniosku o przyznanie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

